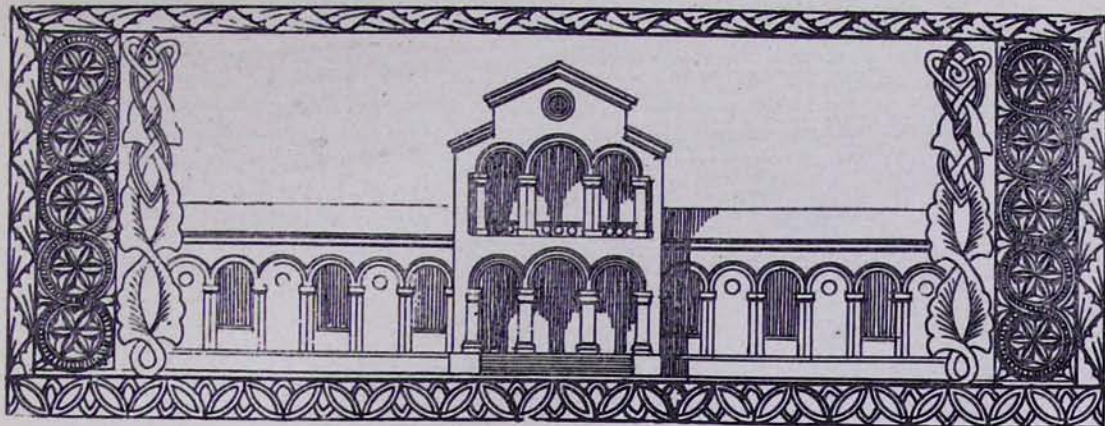

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՒՅԹ ՀՈԳԵՎՈՐ ԾԵՄԱՐԱՆՈՒՄ ՆՎԻՐՎԱԾ ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻ ԾՆՆԴՅԱՆ 250-ԱՄՅԱԿԻՆ

Հոկտեմբերի 24-ին, հինգշաբթի, հետմիջօրեի ժամը 3-ին, Հոգևոր Ճեմարանի հանդիսասրահում տեղի ունեցավ գրական-գեղարվեստական ցերեկույթ՝ նվիրված հայ երգի արքա, ժողովրդական մեծ գուսան և տաղանդավոր քնարերգակ Սայաթ-Նովայի ծննդյան 250-ամյակին:

Հանդիսության նախագահում էր Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի ատենապետ գերաշնորհ Տ. Սահակ արքեպիսկոպոս Տեր-Հովհաննիսյանը:

Հորեկյանական տոնակատարությանը ներկա էին Մայր Աթոռի միաբանությունը, Հոգևոր Ճեմարանի վերատեսչական, դասախոսական կազմը և ուսանողությունը, վանքի պաշտոնեությունը և հրավիրյալներ:

Հանդիսությունը բացվում է Հայկական ՍՍՌ Պետական հիմնի նվագով:

Հոգևոր Ճեմարանի ավագ վերակացու հոգեշնորհ Տ. Գրիգոր վարդապետ Նղիայանը հանդես է գալիս ներածական խոսքով:

Ճեմարանի երգչախումբը փայլուն հաջողությամբ կատարում է «Քամանչա» խմբերգը: Առաջին լսարանի ուսանող Ղևոնդ Վարդանյանը ապրումով արտասանում է «Աշխարհ մի փանջարա է» բանաստեղծությունը:

Օրվա գլխավոր բանախոսն է Հոգևոր Ճեմարանի հայոց լեզվի և գրականության դասախոս Գրիգոր Գյուլյանը, որն իր բովանդակային զեկուցման մեջ հանգամանորեն վերլուծելով Սայաթ-Նովայի անցած գրական ուղին և ստեղծագործությունը, ասում է.

«... Սայաթ-Նովայի ստեղծագործությունը մի վառ վկայություն է մեր ժողովրդի բնավորության մասին, նրա շուշանային մաքրության հոգեկան բարձր առաքինությունների մասին:

Սայաթ-Նովայի ստեղծագործությունը մեր միջնադարյան տաղերգության օրգանական շարունակությունն է ու նրա ավարտումը միաժամանակ:

Սայաթ-Նովան աշուղ է և լիրիկ մեծ բանաստեղծ: Աշուղ է, որովհետև նրա տաղերը գրված են խնջույքներում և հասարակական հանդեսներում երգելու համար: Աշուղ է, որովհետև նրա տաղերը գրված են ժողովրդական պարզ, հասկանալի լեզվով, հագեցված են ժողովրդական խոսքի դարձվածքներով, համեմատության ներկերը վերցված են իրական, կոնկրետ կյանքից, տեսանելի ու շոշափելի իրականությունից: Նրա տաղերում բացարձակապես բացակայում են վերացական ընդհանրացումները, որոնք բնորոշ են դասական գրականության համար: Ժողովրդական, գուսանական երգի բնորոշը՝ պարզությունն ու անմիջականությունն է: Գուսանական երգերում խոսքը պետք է լինի կարճ, դիպուկ, թեւավոր, կոնկրետ և նպատակասլաց: Գուսանական երգը չի սիրում ճախարակյալ, դարձգարծիկ, բարդ ու վերամբարձ, ճոռոմ լեզվական դարձվածքներու նա սիրում է շնչել հողի ու արևի բույրով: Գուսանական երգերի բնորոշ առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ տաղի վերջում գուսանը պետք է

հիշատակի իր անունը և տաղն անձնակա-
նացնի՝ այն կապելով իր կենսափորձի և աշ-
խարհայեցողության հետ:

Սայաթ-Նովան լիրիկ մեծ բանաստեղծ է,
որովհետև իր տաղերի թեմաները խորապես
անձնականացված են և դուրս եկած աշուղա-
կան պարզության սահմաններից: Նա օգտված
է բանաստեղծական խոշոր երևակայությամբ
և անկրկնելի ավյուրով: Նա տարերքով բա-
նաստեղծ է: Նրա պարզությունը դժվա-
րանված պարզություն է. էժան, պրիմիտիվ
պարզություն է: Նրա պարզությունը համո-
զիչ արտահայտության բյուրեղացումն է: Նրա
բանաստեղծական քառատողերը աղաման-
դակուտ կառուցվածք ունեն: Դրանք ոչ թե
գրված, այլ քանդակված տողեր են, հնչում
են անսխալական երաժշտականությամբ:
Վերցնենք նրա տասնվեցյակների բառան-
դամ լայնաշունչ «Քամանչա» նշանավոր բա-
նաստեղծությունը՝ զուտ կառարողական
վարպետության տեսակետից, համոզվելու
համար, որ մեր հանճարեղ Սայաթ-Նովան
ոչնչով չի զիջում քառյակի անզուգական
վարպետ Օմար Խալամին:

... Սայաթ-Նովան սիրո աննման երգիչ է:
Նա մեր բանաստեղծության մեծագույն սի-
րերգակն է...

... Սայաթ-Նովան առանձին վերցրած՝
բնության երգիչ է: Բայց նրա սիրո տաղերը
ներթափանցված են բնության շինչող պատ-
կերներով: Բնությունը շնչում է նրա տաղերի
մեջ, մերթ որպես հոգիներ բաց արած մանի-
շակ, մերթ՝ ձյունի տակին նոր դուրս եկած
ծաղիկ, մերթ՝ ավարդին փաթաթված ռեհան, մերթ
սուսան սմբուլով լցված բաղ, մերթ
կարմրավուն դաշտի ծաղիկ և հովտաց շու-
շան և այլն...

Բացի սիրային երգերից, որոնք իր ստեղ-
ծագործության թագն ու պարծանքն են, Սա-
յաթ-Նովան գրել է նաև փիլիսոփայական
բանաստեղծություններ՝ հագեցած սոցիալա-
կան խոր բովանդակությամբ: Այս կարգի
երգերի մեջ ի հայտ է գալիս մեծ կենսափոր-
ձով մարդասեր խոշոր բանաստեղծը: Սայաթ-
Նովան հպարտ է իր ուսմանով, ժո-
ղովրդական ծագումով: Նա մի տեղ, արժա-
նավորության մեծագույն զգալունով, հա-
տարարում է. «Յիս ուսմի իմ. թավադութին
չիմ ուզում»: Եվ ուսմի Սայաթ-Նովան դար-
ձավ ուսմի, խալխի նոքարը:

Արի, համով դուլուղ առա, խալխի նոքար
Սայաթ-Նովա.
Ով քիզի լիդի պարֆիլն, դուն տու շաֆար,
Սայաթ-Նովա:

Եվ իրոք, միջնադարյան խավարի պայ-
մաններում, նրա երգերը դարձան այն սպե-
ղանին, որով ամբողջին աշխատավորու-

թյան խոցված սրտերը: Սայաթ-Նովան իր
հոգու ամբողջ ուժով սիրած է աշխատավոր
մարդուն, նրան, ով ստեղծում է կյանքի բա-
րեքները: Նա մեծ մարդասեր է, թեև հպարտ
է իր հայկական ծագումով: Բայց նա հավա-
սար սիրով սիրում է բոլոր մարդկանց: Իր
երգ ու պարով, անմահ քամանչով դրանց նո-
քարություն է անում: Նրա հոգևոր ճոխ սե-
ղանից հավասարապես հրապուրվել են և՛
հայը, և՛ վրացին, և՛ ադրբեջանցին: Նա իր
երգերը հավասար հաջողությամբ գրել է երեք
լեզուներով՝ հայերեն, վրացերեն, ադրբեջա-
ներեն, երկու հարյուր տարի առաջ իրագոր-
ծելով անգրկովկասյան երեք ժողովուրդների
հոգևոր կուլտուրայի միասնության իդեալը:
Հայ ժողովուրդը, որի սրտում միշտ բոցկլտա-
ցել է ժողովուրդների եղբայրության սրբազան
կրակը, կարող է հպարտանալ իր մեծ, ան-
մահ զավակով:

Ասիական բռնապետության պայմաննե-
րում կաշկանդված մարդկային զգացումները
կապանքներից ազատելու ձգտումն է, որ
արտահայտվում է Սայաթ-Նովայի ստեղծա-
գործության մեջ: Սրանով նրա բանաստեղ-
ծությունը ստանում է համամարդկային բո-
վանդակություն և հասկանալի է դառնում
երեկ՝ իր ժամանակակիցներին, իսկ այսօր՝
համայն մարդկության:

Սայաթ-Նովան զգացել ու տեսել է խալխի
վիճակը, գիտակցել է խալխին նոքարություն
անելու անհրաժեշտությունը: Նա չի ձգտում
թավադության, գիտի, որ կյանքում արժե-
քավորը ոչ թե ազնվականությունը, տիրող ու-
ր, հարստությունն է, այլ հոգեկան ազնվու-
թյունը, արդարությունը, ճշմարտությունը:

Խալխին ծառայություն մատուցելը, նրա
համար կամուրջ կառուցելը, անց կենողի
կողմից բարի հիշվելը այն միակ հարստու-
թյունն ու փառքն է, որին ձգտում է բա-
նաստեղծը:

Հողմերի ու հեղեղների դեմ միակ փրկու-
թյունը, ճշմարտությունն անմահ դարձնելու
միակ միջոցը նա համարում է հոգու տունն
սմբուլ ու հիմնավորը՝ կառուցելը, մարդկային
հոգին ժայռի նման հաստատուն պահելը:

Հոգու տունը շինե՛ղ ղայիմ, հիմնավոր՝
նոյի նման՝ սելավից էլ աճ չկա:

Սայաթ-Նովան լիրիկ բանաստեղծ է՝ սո-
ցիալական խոր ընդհանրացումները նա տա-
լիս է մասնավոր, անձնական պատկերներով:
Հանձին նրա բողոքում է կեղեքված, անի-
րավված, կաշկանդված աշխատավորը:

Դարիք իմ, առուն իմ լալի
Դժար դարի հանդիքելով.
Տե՛ր իմ կանչում կսկրծալի
Կինֆում շա՛րի հանդիքելով:

Սայաթ-Նովայի իմաստութիւնը ժողովրդական իմաստութիւն է, սնվում է ժողովրդի հաղարամյակների կենսափորձից:

Պայքարելով «դժար դարի» և «կյանքի շարի» դեմ՝ նա հասնում է այն բարձրագույն իմաստութեան, որ տիրողներից, խանրից ու շահերից, բարձր են մարդու հոգու անկաշկանդ ապրումները:

Յարը, ընկերը, օտարական-պանդուխտը, աղքատը, գիրն ու արվեստը, արդարութիւնը, ճշմարտութիւնը, հոգեկան աղնվութիւնը սիրելով է, որ մարդ պետք է պայքարի «դժար դարում» «կյանքի շարի» դեմ: Ահա Սայաթ-Նովայի իմաստութիւնը: Շինարար, ստեղծագործ, արվեստագետ, ճշմարտասեր ու արդարասեր հայ ժողովուրդն է տվել Սայաթ-Նովային այդ իմաստութիւնը: Շնորհիվ այդ իմաստութեան, Սայաթ-Նովան այսօր էլ առաջավոր մարդկության շարքերում է, այսօր էլ նա պայքարում է խաղաղության համար, ժողովուրդների սուրբ դաշինքի համար, ժողովուրդների եղբայրության և երջանիկ ապագայի համար:

Սայաթ-Նովայով ամբողջանում ու ավարտվում է մեր միջնադարյան տաղերգութիւնը: Նրա բանաստեղծական փառապատկը ամբողջանում է նահատակի լուսապսակով:

Սայաթ-Նովան և՛ իր կյանքով և՛ իր մահով նման եղավ իր ժողովրդին:

Հայ մեծագույն քնարերգակ Սայաթ-Նովայի անձնակերտ արձանը բարձրանում է իր հավերժական ժողովրդի հավերժորեն սիրող մեծ սրտի մեջ:

Երգչուհի Սվետլանա Զաքարյանը իր «Բլրլուկի հիդ» և «Մե խոսկ ունիմ» սայաթ-նովայական երկու երգերով կախարդում է դահլիճը:

Առաջին լսարանի ուսանող Գրիգոր Բունիաթյանը հուղումով արտասանում է «Ասացին, թե Շախաթա՛յի, խաբար ունի՞ս ալամեն»:

Երգչախումբը կատարում է «Ուստի» կուբաս» խմբերգը:

«Արի համով դուռդ արա» բանաստեղծութիւնն արտասանում է երրորդ դասարանի ուսանող Հակոբ Փանոսյանը:

Սիլվա Կապուտիկյանի «Սայաթ-Նովա» բանաստեղծութեան փայլուն արտասանութեամբ հանդես է գալիս երկրորդ լսարանի ուսանող Նդիշե Բաղրամյանը:

Սայաթ-Նովայի ծննդյան 250-ամյակին նվիրված գրական-գեղարվեստական ցերեկով եղրափակում է «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր և Հոգեւոր Ճեմարանի դասախոս Արթուր Հատիտյանը:

«Այս շաբաթ, հոկտեմբերի 26-ին, մեր ժողովուրդը, իր հարազատ հայրենի պետության հովանու տակ, համազգային շքով և հանդիսութեամբ, նշում է իր արժանավոր մեկ դավի, ժողովրդական մեծ աշուղի և քնարերգակի՝ Սայաթ-Նովայի ծննդյան 250-ամյակը:

Հայ ժողովրդի հետ, Սովետական Միության եղբայրական ժողովուրդները, համայն աշխարհի առաջավոր մարդկութիւնը, սրտագին երախտագիտութեամբ, նշում են խոշոր հումանիստի, Անդրկովկասի ժողովուրդների բարեկամության և նրանց լավագույն իղձերի արտահայտիչ Սայաթ-Նովայի ծննդյան 250-ամյակը:

Ավելի քան 200 տարի, Սայաթ-Նովայի երգերը հնչել են նոր ուժով և թարմութեամբ բոլոր ժողովուրդների համար, որովհետեւ, ինչպես նշել է Հովհաննես Թումանյանը, Սայաթ-Նովան «գեղեցիկ ձեւի մեջ մի մշտական հուր հոգի է, մի ազնիվ և լիքը սիրտ, մի հարազատ հղոր շունչ, որ մեր աշխարհքի հարազատ շնչի նման միշտ խաղալու է Կովկասի ժողովուրդների վրա»:

Ռուս մեծ գրականագետ Վալերի Բրյուսովը Սայաթ-Նովային դասում է իրավամբ առաջնակարգ այն բանաստեղծների շարքին, «որոնք իրենց հանճարի զորութեամբ դադարում են մեկ ժողովրդի սեփականութիւնը լինելուց, բայց դառնում են ողջ մարդկության սիրելին»:

Այսօր էլ մեզ հետ է Սայաթ-Նովան՝ մեր աշխատանքում, մեր որոնումների մեջ, հանուն լավ կյանքի մեր պայքարի մեջ: Նա սովորեցնում է մեզ «համով դուռդ անի» մեր ժողովրդին և առաջավոր մարդկութիւնը:

Սայաթ-Նովայի ծննդյան 250-ամյակին նվիրված ցերեկով վերջանում է նախագահ սրբազան հոր աղոթքով:

